

libet aliud subsecutum est repugnantium: vero intelligentia consistit: non modo quod neque sequi neque antecedere possunt verum etiam quod si esse non possunt. que in conditione consistere dubium non est. His igitur ita expeditis: quoniam. M. T. proprietatem loci. ut in transcurso potuit: euidenter expressit: nunc quibus modis eodem loco uti conueniat: adiungit. Que Topicorum pars: quoniam diligentius explananda est: sine quarto volumini faciam Quinto cetera redditurus.

Et eiusdem Boetii in Ciceronis Topica commentariorum liber quintus.

De omnibus quod hypotheticis syllogismis Patrici rhetorum pitissime: plene habundanterque digessimus his libris: quos de eorum principaliter institutione conscripsimus: a quibus integram perfectamque doctrinam: cui reuoluendi illa vacuū tempus est lector accipiet. Sed quia nunc Ciceronis topica supersumus exponenda: atque in his aliquorum. M. T. modorum meminit: dicendum mihi breuiter existimo de his septem conditionalibus syllogismis: que eorum natura sit: propositionumque contextio ut cum hec ad scientiam rite prelibata peruenerint: Tulliana facilius noscant exempla. Quod igitur quod in questione dubitatur: aut verisimilibus: aut necessariis probabitur argumentis. argumentum vero esse aut in syllogismi ordinem cadet aut ex syllogismo vires accipiet. Syllogismus vero omnis propositionibus constat. Propositiones autem omnes vel simplices sunt: vel compositae. Simples que simplicibus orationis partibus coniunguntur. Copulant autem incompositam propositionem simplices orationis partes nomen et verbum veluti cum dicimus dies est: vel dies vernus est: vel dies serenus est. hic enim omnem vim propositionis nomen connectit et verbum. Omnis autem simplex propositio ex subiecto predicatoque consistit. Subiectum est: de quo dicitur id quod predicatur. Predicatum est: quod de eo dicitur quod subiectum est. verbum autem aliquoties predicato nomini adiungitur. aliquoties ipsum predicat: predicato nomini adiungitur in hac propositione: que dicit. dies serenus est. dies enim subiectus est. serenus predicat: et vero verbum sereno adiunctum est. quod diximus esse predicatum. At si talis sit propositio: que solo nomine consistet et verbo veluti cum dicimus dies est. tunc dies subiicitur. est verbum sine dubio predicatur. sine verbo autem nulla est propositio. Omnis enim propositio vel vera vel falsa est. nisi autem verbum sit quolibet adiunctum: quo esse aliquid aut non esse dicatur: nulla veritas aut falsitas in propositionibus deprehenditur sepe autem propositiones etiam ex totis orationibus constant: ut si dicamus. transire in Africam. vtile autem romanis predicatum. esse vero predicatum coniungitur. Nam omni igitur omnes propositiones predicative dicitur. predicative vero appellantur: quia aliud. de alio predicantur. Quodque qui ex his propositionibus sunt syllogismis: sunt enunciationum suarum formas predicative appellantur. Ex his autem predicative propositionibus existunt compositae propositiones: quarum alie quidem copulatiua coniunctione neuntur. ut et dies est et lux est. alie vero per additionem sunt. que et additionales enunciationes vocantur. He vero sunt: que coniunctione quadam partibus interposita ad questionem conditionemque ducuntur. Age enim sint due propositiones predicative. vna quidem que dicit aial est: alia vero que propositio habet est: His si coniunctio interueniat: faciet: si habet est: aial est. Cuius igitur ut duas predicatiuas propositiones in vna additionem quod

ctio copulauerit. Que cum ita sint: omnes he propositiones hypotheticae. i. additionales vocantur: atque ex his syllogismi tales existunt: quibus hypotheticis vel additionalibus nomen est. Omnis autem hypothetica propositio vel per additionem fit vel per disunctionem. Per additionem ita ut dies est: aut lux est. Per disunctionem ita ut dies est lux est: namque dies est et lux est: utraque aliquid affirmat alie ex duabus affirmatiuis copulate sunt: ut si dies est lux est: namque dies est et lux est: utraque aliquid affirmat alie ex duabus negatiuis: ut si lux non est: dies non est utraque negatio est. alie vero ex affirmatiua negatiuaque coniuncte sunt. ut si dies est lux non est. Alie vero ex negatiua atque affirmatiua copulantur. ut si dies non est: lux est omnes tamen in coniunctione sunt posite. Aut enim affirmatio affirmationem sequitur. aut negatio negationem: eiusque conuersa est: aut affirmationem negatio: aut negationem affirmatio. sed ex conuersis repugnantes manifestus est nasci. namque ubi affirmatio sequitur affirmationem: bis si media negatio interposita sit: repugnantiam facit hoc modo. si dies est lux est. hic affirmatio sequitur affirmationem. at cum dico si dies est: lux non est: repugnant inter se partes propositionis coniungere interposita negatione. ite quotiens negatio sequitur negationem: si posteriori propositionis parti negatiuum demat aduerbium: repugnantes sunt: hoc modo: si aial non est: homo non est. hec conuersa est ex duabus propositis negatiuis At si posteriori parti homo non est: negatiuum detrahatur aduerbium: fiet si aial non est homo est. quod repugnat. at si affirmatio negationem sequatur: siue posteriori parti negatio interponatur siue priori auferatur: repugnantes sunt. hoc modo si dies non est lux est. hic igitur affirmatio sequitur negationem. siue igitur posteriori parti lux est negatio copuletur ut sit ita si dies non est: lux non est. siue priori auferatur. ut sit ita si dies est: lux est repugnantem fieri propositiones necesse est. quia si negatio affirmationem sequatur et posteriori parti negatiuum aduerbium subtrahatur: propositionis coniungere partes in repugnantiam cadunt. hoc modo. si vigilat non stertit. hic affirmationem sequitur negatio sed si posteriori parti. i. non stertit negatio demat fiet: vigilat stertit: et erit repugnans. sed in conuersis atque disunctis propositionibus illud intelligendum est: quod in earum partibus et vis questionis includitur et argumenti. Age enim dubitemus: an lux sit. idque approbandum sit: eo quod dies est. Si igitur ita fiat propositio. si dies est: lux est ea quod pars totius propositionis que sequitur. i. lux est: quoniam est. De ea namque queritur: an lux sit. Ea vero que prior est: id est dies est vim continet argumenti. Ex eo enim quod dies est: lux esse probabitur. et in ceteris quidem vel conuersis: vel disunctis eadem ratio est. In omnibus vero his quoniam syllogismis atque argumentatio ad demonstrandam partem alteram quoniam accommodatur: questio vero omnis dubitabilis est. Oportet syllogismos: qui accommodantur ambigue questionibus. indubitabiles esse atque perspicuos. quod ut sint tales ex claris atque apertis et in veritate partibus propositionibus necesse est consistere. propositiones vero partium per se note sunt: partium aliquibus probationibus indigentur. Omnis vero syllogismus enunciatione proposita habet alie cuius partis assumptionem: ut quod est in questione concludat. hoc modo. si dies est: lux est. ut igitur luce esse demonstrarem: assumam vnam partem propositionis superius constitute: dicamque: sed dies est: ac tunc demum id quod est in questione concludam: lux est igitur. ergo cum ad syllogismi conclusionem: et tota enunciatione in proponendo et assumendo parte enunciationis utamur: necesse est. ut ea quod

In topica ciceronis cōmentarioꝝ lib. iiii.

bus vt imur nil habeāt dubitabile. Siquidē ex his ea que sunt ambigua capient fides: q̄ si p̄pō aliquoties quidem per se nota est atq̄ perspicua: aliquoties vō probationis indigens inuenitur: assumptio quoq̄ aliquoties per se vera esse notabitur: aliquoties approbationis indiget adiumentis: Quo fit: vt si 7̄ propositio 7̄ assumptio demonstrande sint: quoq̄ partitus (vt Cicero etiā in rhetoricis auctor est) syllogismus fiat constans ex p̄positione eiusq̄ probatione: assumptio: ne: eiusdemq̄ probatione et conclusione: q̄ si neutra sit approbāda tripartitus sit: Ex p̄positione. s. 7̄ assumptione 7̄ conclusione. q̄ si altera earum demonstranda sit: fit quadripartitus: ex p̄positione. s. 7̄ assumptione: atq̄ vnius earum approbatione 7̄ conclusione Conclusionis vō ipsius approbatio precedente p̄positione atq̄ assumptione perficitur. que cū ita sint cūq̄ omnis p̄positio hypothetica in connexionē disunctionemq̄ diuidatur: in connexionibus p̄positionibus aliud dicimus precedente: aliud consequens. Idem autem consequens 7̄ connexionem vocamus: velut in hac p̄positione. si dies est: lux est. Dies est precedit: annectitur: lux est. In disiunctis autē non est eadem rō: quia cum ea que proponuntur simul esse non possunt nullo modo dicuntur eē connexa. p̄cedens autem 7̄ subsequens inde iudicatur: q̄ quod primum ponitur antecedens vocatur q̄ posterius iure subsequens dicitur. Ex his igitur p̄positionibus: que cōnere sūt fit primus 7̄ secundus hypotheticorū syllogismorum modus. addita vō negatione p̄positioni connere ex duabus affirmationibus copulate eaq̄ insuper denegata tertius accedit. ex disiunctis vō p̄positionibus diuerso modo assumptionibus factis: quartus 7̄ quintus. Utriusq̄ vō p̄ negationē p̄positis: sextus 7̄ septimus atq̄ he septē sūt hypotheticę conclusiones. quax. M. T. in Topicis meminit. quax omnium deinceps ordo atq̄ exempla subdēda sunt. p̄mus igitur modus est cum in connexa p̄positione assumpto eo quod precedit: volumus monstrare q̄ sequitur ita esse oportere: vt est in connexionē prolatus. In quo si id quod connexionem est: ac sequitur assumpserimus: nullus oīno fit syllogismus. Vnius exemplum tale est: si dies est: lux est. si igitur lucere monstramus: assumam⁹: necesse ē diem esse hoc modo. atqui dies est. consequitur ergo ex necessitate lucere. q̄ si lucere assumamus: atq̄ ita dicamus. atqui lucet. non necesse est diem esse: atq̄ itō nulla necessitas euenit conclusionis: vbi nulla necessitas est: nec syllogismus q̄des intelligi potest. Est igitur primus modus in hanc formā Si dies ē lucet: dies at ē: lucet igitur. inueniuntur tñ in quibus equo mō valet assumptio. siue p̄cedens: siue subsequens assumatur. vt in homine atq̄ risibili. Si enim homo est: risibile est. atqui homo est. risibile igitur est. At qui risibile est homo igitur est: sed in his hec cā est q̄ homo atq̄ risibile equi sunt termini. atq̄ iccirco vno posito alterum comitari necesse est. sed quia hoc in omnibus non est iccirco dicimus non esse vniuersale: vt assumpto posteriore: quod precedebat probetur. Secundus vero modus est: quotiens assumpto posteriore atq̄ consequenti q̄ antecesserat aufertur: hoc modo: Si dies est lucet: hic si assumamus non lucere: contrario modo atq̄ in p̄positione prolatus est assumamus dicentes: atqui non lucet in eo igitur sequitur non eē diem. q̄ si diem negemus. i. quod antecedit in assumptione contrario modo atq̄ positū est 7̄ in p̄positione proferamus: non tollitur quod est connexionem: vt

si dicamus atq̄ non est dies: non mox sequitur non lucere. p̄toteff enim non esse dies: 7̄ tamen lucere. Est igitur secundi modi forma bimōdi. Si dies est lucet atqui non lucet. nō ē igitur dies. p̄mus igitur modus assumit q̄d p̄cessit: vt approbet quod connexionem est. non potest vō assumere q̄d cōnexus est: vt probet quod p̄cessit: Secundus autem assumit econtrario quod sequit: vt quod p̄cessit euertat. nō potest autē econtrario assumere quod p̄cessit: vt id q̄d connexionem est auferatur. Tertius modus est: cū inter partes cōnere: atq̄ ex duabus affirmationibus copulate p̄positionis negatio interponitur: eaq̄ ipsa negō denegatur que p̄positio v̄tē p̄d̄t̄o p̄d̄t̄i k̄h greco sermone appellatur. vt in hac ipsa quā superius proposuimus si dies est: lux est. si inter has p̄positiones negō interueniat: fiet hoc modo. Si dies est: lux nō est. ac si vltius denegemus erit ita. non si dies est: lux non ē cuius p̄positionis ista sententia est. q̄ si dies est: fieri non potest vt lux non sit. Que p̄positio superabnegatiua appellatur. talesq̄ sunt omnes: in quibus negatio preponitur negationi vt nō est dies: 7̄ rursus. nec non Ausonii troia gens missa coloni: In hac igitur si priorem partem: id est diem esse in assumptione ponamus: consequetur et lucem esse. hoc mō non si dies ē lux non est. atqui dies est. lux igitur est. Qui modus a superioribus plurimum distat: q̄ in eo modo qui sit ab antecedentibus ponitur antecedens: vt id: quod sequitur asseratur. In modo vō a consequentibus p̄mitur cōsequens vt id quod p̄cesserat auferat. In hoc vō neutrum ē. nā neq̄ antecedens ponitur vt quod sequitur cōfirmet: nec interimitur subsequens: vt id q̄d p̄cesserat euertatur. sed ponitur antecedens vt id q̄d sequitur interimat. Idic autē p̄positionis modus partes inter se suas continet repugnantes. aduersū quippe est: ac repugnat: si dies est: non esse lucez. sed iccirco rata p̄positio est: q̄ consequentium repugnantia facta per mediam negationem alia negatione destruit 7̄ ad vim affirmationis omnino reuocatur. naz quia consequens esse intelligit: ac vey si dies est esse lucez repugnat: ac falsum est. si dies est non esse lucez. que denegata rursus vera est ita. Non si dies est: lux non est: 7̄ fit cōsimilis affirmationi. si dies est: lux est. quia facit affirmationez geminata negatio. Similiter vō sunt ex repugnantibus p̄positionis partibus argumēta vel si duabus negationibus: vel si negatione 7̄ affirmatione vel si affirmatione 7̄ negatione iungat. Quomō vō fiāt ex talibus cōnexis repugnantes superi⁹ dictū ē. fit vō ex ea p̄pōne: que duabus iungit negatiuis ex repugnanti argumentum hoc modo. Sit p̄positio. Si nō est lux: dies non est. fiat repugnans ita. si nō est lux: est dies huic iungamus negationem: vt fiat vera ita. nō si lux non est dies ē. atq̄ lux non est. dies igitur nō est Item sit ex negatione atq̄ affirmatione p̄positio hec Si dies non est lux est. huic addat ex posteriore parte negatio: 7̄ sit ita. Si dies non est: lux non est. fit repugnans. hec nihilominus abnuatur vt sit vera. nō si dies non est: lux nō est. assumimusq̄ atqui dies nō est. Concludimus. lux igitur est Itē si ex eadem p̄positione: que ex negatiua affirmatiuaq̄ cōiungitur: 7̄ dicit si dies non est: lux est. a priori parte negatio subtrahatur. fiet repugnans. hoc mō. si dies est: lux est. huic apponatur negatio: vt vera esse possit hoc mō. nō si dies est: lux est. assumamusq̄ atq̄ dies est. Concluditur. lux igitur nō ē. At si sit ex affirmatione 7̄ negatione p̄positio cōiuncta: velut. hec si vigilat nō fertur demitur

demitur posteriori parti negatio ut fiat ita. Si vigilat stertit. Sed hec repugnat. Tota rursus propositio denegetur. ut vera fiat hoc modo. Non si vigilat stertit: assumimus atqui vigilat. Concludamus necesse est non stertit igitur. Sed hec quattuor ex repugnantibus conclusiones in tertio modo consistere intelliguntur. quarum quidem Tullius tres commemoravit: vnamque precepto docuit: eam quam propositio talis efficit que duabus iungitur affirmatiuis: Duas vero exemplo. scilicet eam que ex tali propositione nascitur: quam due copulantur negationes: et eam que ex tali connexa procreatur que ex affirmatione negationem consistit. Reliqua vero preterit: quod illarum similitudine etiam in tertio conclusionis modum videbat incidere. Quartus modus in disiunctio ne consistit. hoc modo: Aut dies est: aut nox est: si dies est nox igitur non est. huius hec ratio est. quod disiunctiva enim ratione proposita prior pars eius assumitur affirmatio ut subsequens auferatur. ex ea enim propositione: que dicit aut dies est: aut nox est: assumimus. atque dies est. scilicet affirmantes esse diem: quam affirmationem assumptionis consequitur non esse noctem. Quintus modus est: cum in eadem disiunctiva propositione: id quod primum est negando assumitur: ut id quod est posterius inferatur. hoc modo aut dies est: aut nox est. atque dies non est per negationem. scilicet facta est assumptio consequitur esse noctem. Sextus vero modus ac septimus ex quarti et quinti modi disiunctiva propositione deducuntur: vna negatione. scilicet adiecta: et disiunctiva prepositione detracta: additaque coniunctiva bis propositionibus: que superius in disiunctione sunt posite hoc modo. Non et dies est: et nox est. Dudum igitur in disiunctiva ita fuit: ut aut dies est aut nox est. Ex hac igitur propositione sublata aut conjunctione: que erat disiunctiva adiectum et que copulativa est: preposuimusque negationem. Itaque fecimus ex partibus disiunctive propositionis copulatis addita negatione propositionem sexti: atque septimi modi que est. Non et dies est: et nox est. In qua si assumatur esse diem noctem non esse consequitur. atque dies est. non est igitur nox. Septimus vero modus est: cum prima pars propositionis negando assumitur. ut posterior subsequatur. hoc modo. Non et dies est et nox est. atque dies non est. Nox igitur est. Atque hic modus propositionum in solis his inueniri potest quorum alterum esse necesse est: ut diem vel noctem. egritudine vel salutem. et quicquid medium non habet. Quo autem modo omnium syllogismorum conditionalium veritas sese habeat: his diligentissime explicauimus libris quos de hypotheticis conscripsimus syllogismis. nunc vero: non quod de his perfectior consideratio inueniri potest apponimus: sed id quod ad explanandum. M. T. sententiam poterat accommodari: ut igitur cuncta: que diximus breuiter colligantur. Primus modus est: quotiens in connexa propositione primum ut in propositione locatur: assumitur ut consequatur secundum hoc modo. Si dies est: lux est. atque dies est: lux igitur est. Secundus modus est: quotiens in connexa propositione secundum e contrario assumitur: que in propositione locatum est: ut id quod primum est auferatur. hoc modo. Si dies est: lux est. atque non est lux non est igitur dies. Tertius modus est: cum connexa propositionis partes ex affirmationibus iuncte negatione diuiditur. totique propositioni negatio rursus adiungitur: assumiturque: quod prius est: ut in propositione est enunciatum: ut e contrario concludatur secundum que in propositione prolatum est. hoc modo. Non si dies est: lux non est. atque dies est. lux igitur est. hic ergo posito quod precedebat. id est esse diem: euersum est: quod sequebatur: id est non

esse lucem: negationem quippe affirmatio omnis evertit vel cum connexa propositionis negationibus iuncte secunde parti negatio detrahatur: totaque propositio denegetur: positaque priora propositionis parte interimitur: quod subsequitur. hoc modo. Non si lux non est: dies est atque lux non est: dies igitur non est: vel si connexa propositionis ex negatione atque affirmatione composita secunde parti negatio iungatur: eaque insuper denegetur: positaque quod prius est: ut id quod sequitur auferatur: hoc modo. Non si dies non est: nox non est. atque dies non est: nox igitur est. vel si in eadem propositione: que ex negatione atque affirmatione copulata est. priori parti negatio subtrahatur: eaque denegetur. ponaturque quod primum est: ut id quod sequitur auferatur hoc modo. Non si dies est: nox est: atque dies est: nox igitur non est. vel si connexa propositionis ex affirmatione et negatione copulate posteriori parti negatio dematur: totaque insuper denegetur: positaque priora: id quod sequitur interimatur. hoc modo. Non si vigilat stertit: atqui vigilat. non stertit igitur. Atque hec omnia in tertio esse intelliguntur modo atque ex repugnantibus sunt: et semper id: quod antecedit ponitur: ut id quod sequitur auferatur. Nam sicut in propositione conditionali que negata repugnantia partium sit vera prima pars proponitur: siue affirmatiue siue negatiue: ita ea reddit assumptio. Sed ut prima pars fuerit assumpta reliqua tria enumeratione concluditur. nam si assumptio fuerit affirmatiua erit negatiua conclusio. Si assumptio negatiua: erit conclusio affirmatiua. Quartus modus est: cum in disiunctiva propositione primum ponitur: ut auferatur secundum: hoc modo aut dies est: aut nox est. atque dies est: non est igitur nox. Quintus modus est: quotiens in disiunctiva propositione auferatur quod prius est: ut ponatur secundum: hoc modo aut dies est: aut nox est. non est autem dies: nox igitur est. Sextus modus cum his rebus: que in disiunctionem venire possunt: id est contrariis vel repugnantibus medietate carentibus negatio preponitur: et copulatiue conjunctiones adiunguntur: poniturque quod primum est: ut id quod est subsequens auferatur: hoc modo. Non et dies et nox est. dies autem est. nox igitur non est. Septimus modus est: cum in eadem propositione auferatur id quod prece dit: ut ponatur id: quod consequitur hoc modo. Non et dies est: et nox est. atque dies non est: nox igitur est. His igitur ita predictis ad Liceronis verba veniamus. Cum tripartito igitur distribuatur locus hic in consecutionem antecessionem, repugnantiam: reperiendi argumenti locus est simplex: tractandi triplex. nam quid interest: cum hoc sumpseris. Pecuniam numeratam mulieri deberi: cui sit argentum omne legatum. An illo modo concludas argumentum. Si pecunia signata argentum est: legata est mulieri. Est autem pecunia signata argentum legata igitur. An illo modo. Si numerata pecunia non est legata: non est numerata pecunia argentum. est autem numerata pecunia argentum: legata igitur est. An illo modo. non et legatum argentum est: et non est legata numerata pecunia. Legatum autem argentum est. legata igitur numerata pecunia est. Cum locum. qui ex antecedentibus et consequentibus et repugnantibus esset: vnum recte videri: eumque in quodam esse positum: sed trina partitione distribui: superius explicatum est: idque. M. T. euidentius notat dicens. Intellectum quidem eius: considerationemque in conditione pos

In topica ciceronis cōmentariōz lib. v.

tam vnaz esse: h̄ per argumētationis tractationē tripartito diuidi. Cuius rei per primū ac secundū ⁊ tertium hypotheticorum syllogismoꝝ modus sicut paulo superius diximus: exempla subiecit. Que qm̄ implicatiora videntur: q̄ vt p̄lo statim auditu p̄prehēdantur: visu paulisper est: apertiorib⁹ exēplis animū lectoris imbuere. vt in facilioꝝ primū exercitata intelligentiā sine magno negotio: q̄ sunt difficilioꝝ p̄pendat. Ab antecedentibus igit̄ argumētatio fit: quōtiens enunciata p̄ditione p̄positionis sumit̄ id: qd̄ antecessit vt id qd̄ sequitur s̄ferat. hoc mō: Sit. n. dubiū an Tullius aīal sit: concedaturq; eundē Ciceronē eē hominē: ⁊ sit rata p̄positio hec. Tullius si hō ē animal est. hō antecedit. aīal sequitur. Si igitur ex antecedenti velle facere argumētationē: assumā id: qd̄ precedit hoc mō. sed hō est Licero: consequit̄ animal esse Liceroꝝ. ⁊ est hic prim⁹: quē supra dixim⁹ modus. Rursus a consequenti argumentatio fit: quōtiens in cōditione p̄posita id qd̄ cōsequit̄: tollit assumptio vt id quod p̄cesserat interimat. hoc modo. si hō est Licero animal est. antecedit hō. sequit̄ animal. si igitur ex p̄sequenti facere argumentū velim: dicam atqui non est aīal: sequit̄ esse ne hominem quidē: h̄ id p̄spicue falsum est. esse enī boīem constat. falsum est igitur aīal non esse. Tullius igit̄ animal est ⁊ hic dictoꝝ superius secūd⁹ est modus. q̄ si a repugnātib⁹ fiat in tertio. s. mō digestarum superius conclusionū faciem⁹ ita. Mō si hō est Tullius: aīal nō ē. repugnat enī esse boīem ⁊ aīal non esse. hic si assumam⁹ eē hominem ⁊ animal quoq; eē: recta ratione concludim⁹ hoc mō. atq; hō est: aīal igitur est. atq; hic qdē mod⁹ ex ea p̄positione cōnera cōnerus est q̄: ex duabus iuncta est affirmatiuis. his igitur trib⁹ modis Tullius qui homo esset. animal quoq; esse monstratus ē nunc qdē dum id: quod antecedit: assumimus. i. esse boīem. Nunc vō dum id: qd̄ cōsequit̄: in assumptioe denegamus. i. non esse animal. Nunc aut̄ repugnātiā denegantes eoz: que sibi sunt consequentia: posito: qd̄ p̄cedebat id qd̄ sequebatur intulimus. quibus ita p̄cognitis nūc. *M. T. tractem⁹ exempla. Lū enī dixisset loci in consecutione antecessione ⁊ repugnantiā positi: reperiendi qdē argumētū simplicē esse intellectū tractandi aut̄ triplicem adiecit. Nā quid interest euz tibi sumpseris ad demonstrandū pecuniā numeratā mulieri deberi: cui sit argentum oē legatū vtrū id ab antecedentibus an a p̄ntibus: an a repugnātib⁹ p̄bes. Nāq; eadē sn̄a in cōclusioe colligit̄: ⁊ argumētationū diuersitas nō in re: h̄ in antecedentiū ⁊ p̄sequentiū ⁊ repugnātib⁹ tractatu est constituta. Idm̄ igit̄ ponat̄: q̄ testamēto aliquis oē suū argentū mulieri legauerit: q̄raturq; an nūerata pecūia mulieri legata sit. Concedaturq; nūeratā etiā pecūiam argentū appellari. Argumentū igit̄ in p̄io mō ex antecedentib⁹ tali rōe contextit̄. P̄ponimus. n. si pecunia signata: numerataq; argentū est: eadē pecunia nūerata atq; signata legata mulieri ē. hic igit̄ p̄cedit numeratā atq; signatā pecuniā argentū esse: sequit̄ legatā esse mulieri. Id igit̄ qd̄ p̄cessit assumim⁹ dicētes: at ē signata: ac numerata pecūia argentū. concludim⁹: numeratā signatamq; pecuniā mulieri eē legatā: eritq; totius argumentationis hic tertus. Si pecunia signata: nūerataq; argentū ē: legata mulieri ē. At ē pecūia signata numerataq; argentū. igit̄ legata est mulieri. In quo si ad sepius p̄missa: plurimisq; exemplis superius enodata lectoris animus reuertat̄*

Hanc argumētationē in primo modo ab antecedentibus esse compositam non ignorabit. a consequentibus vō hoc modo. Si numerata pecunia non est legata mulieri cui sit argentum omne legatū: numerata pecunia non est argentum. Hic igitur p̄cedit numeratā pecuniam non esse legatam: cum sit argentum omne legatū. sequit̄ numeratam pecuniam argentū non esse. Si igit̄ id qd̄ est posterius auferamus: id est numeratam pecuniam non esse argentū: dicimus Atq; est numerata pecunia argentum. affirmatio namq; tollit negationem. Sequitur igitur vt pars p̄cedēs auferatur: ea que erat non esse legatam mulieri pecuniam numeratam: cum argentū ei fuisset omne legatū. Sed cum sit omne: negatio affirmatione confunditur. dicimusq; in cōclusioe. Est igitur nūerata pecūia mulieri legata: cū ei sit argētū oē legatū: eritq; huiusmodi argumentatio. Si non est mulieri legata pecunia numerata: cum ei sit argentum omne legatū non est argentum numerata pecūia. Atqui est argentum numerata pecunia. legata est igitur mulieri numerata pecunia: cum ei fuerit argentum oē legatū. Sed quod Tullius breuitatis causa p̄terit: id est illam partem p̄positionis: que ait. Lū sit mulieri oē argentum legatū. Mos apertioris causa intelligentie subiunximus: nec perturbare lectorem debet: q̄ cū in superioribus exemplis in secundo modo per negationem facta fuerit semper assumptio: ⁊ p̄ negationem rursus illata conclusio: nunc per affirmationem ⁊ assumptio ⁊ conclusio facta ē. Cuius rei euentissima ratio ē. nā cum in superioribus exemplis p̄ma p̄positio ex affirmationib⁹ fuerit constituta: atq; in secūdo modo assumptio id qd̄ sequebatur auferret: ita vt iterimeret id qd̄ p̄cedebat: necessariū erat duplicē affirmationem gemina negatione cōsumi. hoc mō Si dies ē: lux ē. vtrq; in affirmatione sūt cōstitute. Ut igit̄ posterior ps. i. lux est: que affirmatio ē: interrimatur: denegāda ē. Dicam igit̄ atq; nō est lux. quo fit vt p̄cedentem quoq; partem. i. dies est: quam affirmationem eē manifestū ē: negatione tollamus cōcludentes. Dies igit̄ non est. At in hoc Ciceronis exēplo vtraq; ps prime atq; hypotheticę p̄positionis negatiōib⁹ enūciata ē: que in assumptione vel cōclusioe non alijs nisi affirmationibus auferunt̄ hoc modo: est enim tale Ciceronis exēplū. Si legata non est mulieri nūerata pecunia. nō ē nūerata pecunia argentū. vides vt sit vtraq; negatio. Nā ⁊ non esse legatā mulieri pecuniā numeratā: ⁊ nō esse numeratā pecuniā argentū: vtrq; in negatiōe sūt posite. q̄ si auferēda ē per assumptionem p̄positionis cōsequēs pars qm̄ negatio ē: non esse numeratā pecuniā argentū: dicendum est argētum est pecunia numerata. q̄ si in cōclusioe auferenda est pars p̄cedens ea: que negatio ē id est: non esse legatam mulieri pecuniam numeratā dicendū est: Legata igitur mulieri numerata pecunia est. Et secundus quidem modus a consequentibus factus huiusmodi est. Illud tamen est diligentius annotandum: qd̄ superius Tullius: cū locoz omnū breuiter exempla disponderet: loci huius: qui a consequentibus ducitur: inconueniens secundo conditionalius syllogismoꝝ modo subiecit exēplum. potiusq; primo cōuenit mō: qui non a cōsequentibus conclusionem: sed ab antecedentib⁹ facit. Ita q̄ppe posuit a p̄ntib⁹ si mulier cū fuisset nupta cum eo cum quo cōnubius concessum non eēt: nuntium remisit: qm̄ qui nati sūt patres non sequuntur: p̄ liberis manere nihil oportet. Hic

Hic igitur cum queratur. an dotis pars apud virum debeat permāere: id quod precedit assumitur: vt fiat rata conclusio hoc modo. Mulier cum eo nupta est q cum connubium non fuit concluditur. Quoniam igitur qui nati sunt: patrem non sequuntur: pro liberis manere nihil oportet. et ita nō ē a consequentibus argumentū. qz non id qd conseqebatur assumptum est: s; id qd pcedebat. Erat quippe antecess: nupta mulier preter cōnubij ius: sequebatur: cū filij patres nō sequebant: p eis nihil ex dote retineri. Sic igitur Tullius p eo qd ē a cōsequētib; argumētū: ab antecessētib; potius dedit exēplū. Potest vō fieri a pntibus argumētū ita si id: de quo querit pri; ponatur et id quo assumendū est: posterioꝝ hoc modo. Si quid ex dote pro liberis manere oportebit: qz patrē liberi sequuntur: cum eo nupta est mulier: q cū cōnubij ius esset. Sumo igitur id qd consequit per negationes ita sed nō est nupta mulier euz eo qui cū cōnubij ius erat atq; iō qui nati sunt: patrē non sequunt. Perimū ergo in conclusione id: quod in propositione precesserat ita. p liberis igitur manere nihil oportet. Sed de secundo mō ista sufficiant: nihil namq; vt arbitror p; termissum est. Tertius modus a repugnantibus longe pspicius hoc mō. Nō si legatus argētū est: nō est legata mulieri pecunia numerata. Hic nāq; cōsequens erat. Si argētū esset oē legatū: pecuniam quoq; numeratā fuisse legatā: vt igitur fieret repugnās: huic consequentie interposita negatio est: dictumq;. Si argētū omne legatus esset: numeratam pecuniā nō esse legatam. quod qz pugnat et falsum est: ad veritatem alia negatiōe reducitur sic. Nō si legatū argentum est: non est legata numerata pecunia. vt. s. ei affirmationi conueniat: q dicit. si legatū argētū ē legatā esse pecuniam numeratam. Assumimus igitur huic ppositioni argentum omne esse legatū: et cōsequitur omnē numeratam pecuniam mulieri esse legatā: vt sit forma argumētationis huiusmodi. Non si legatum argentum est: non est legata numerata pecunia. Atqui legatum argentum est. Legata est igitur numerata pecunia. M. vō. T. ppositionem ita formauit. Non et legatum argentū est: et non est legata numerata pecunia: sed nos iccirco causalem coniunctionem apposuimus eā: que est si. vt ex quo esset genere talis ppositio monstrarem. Namq; cōnexo negatione addita sit repugnans. Cōnexum vō nulla eque vt si coniunctio posset ofidere: quāq; idem efficiat etiam copulatiua cōiunctio. Nā q cōnexa sunt: et cōiuncta esse stelliguntur ex hoc qd pauloante diximus. Quod argumentū ex ea ppositione pfectū est: que duabus affirmationib; copulabatur: et iuncta negatione insup de negata ē. In oibus igitur illud est approbatum: pecuniam numeratā mulieri deberi cū sit argentum oē legatus. Sed nunc quidē ex supra descriptis ppositiōibus: id qd antecesserat: assumpsimus. Nūc vō: id qd conseqebat: Nūc autem id qd repugnabat. Ac de explanandis Liceronis exemplis vt arbitror satis. Illud aut dubitationē mouere potest. Nā si qd min; calidus ad Licerōis exēpla respiciat: eūdem locū arbitratū esse a genere: que ab antecedentibus et cōsequētib; et repugnātib; eē diximus. Illo falsus errore: q in vtriusq; locis eodem vtitur exēplo. Argenti videlicet et numerate pecunie: sed diligentius ituenti i eis dem rebus diuersus argumentationuz videbitur tractatus esse. Aliud quippe est dicere: cum argēti spēs sit numerata pecunia. Si genus legatū sit: et spēm eē

legatam: qm nūq; species a genere separatur. Aliud est in cōclusionē enumerationē proponere: et eiusdem partibus assumendis argumētationē varia ratiocinatione formare: vt superius demonstratū est. cū pserti hūmōi ex consequentib; antecedentibus et repugnantibus argumentationes etiā pter genera ac species fieri possint: velut nos superius indicauimus in die atq; luce. Nā neq; dies: lucis: neq; lux diei species aut genus est. Sed i tñ in his p; siderari debet: qz posito altero alterz necessaria ratione subsequitur. Differūt igitur loci a genere vel a specie ab eo loco: qui in conditiōe est pstitutus: qm illi ex vniuersalitatē ac partē rōne ducūtur. hic autem i cōsequētie ac repugnātie ordine tractat. Post hec igitur Tullius hypotbeticoꝝ syllogismoꝝ mōs: cōclusiōesq; dinūerat h mō.

Appellant autem Dialectici eam conclusionē argumenti: in qua cum primum assumpseris: concluditur id quod annexum est: primum conclusionis modum. cum id quod annexum est negaris: vt id quoq; cui fuerit annexum: negandum sit. Secundus appellatur concludendi modus. Cum autē aliqua coniuncta negaris: et his alia negatio rursus adiungitur. Et ex his vnum an plura sumpseris: vt quod relinquatur. tollendum sit: si tertius appellatur conclusionis modus: ex hoc illa rhetorum ex contrariis conclusa: que ipsi enthymemata appellant: non q omnis sententia proprio nomie enthymema non dicatur. Sed vt Homerus propter excellentiam commune poetarum nomen efficit apd grecos suum. Sic cum omnis sententia Enthymema dicatur. Quia videtur ea que ex contrariis conficiatur: acutissima: sola proprie nomen commune possedit. Eius generis hec sunt hunc metuere: alterum in metu non ponere eam quam nihil accusas: damnas. Bene quam meritam esse existimas male mereri. Id quod scis prodest. nihil id quod nescis obest. Hoc differendi genus attingit omnino vestras quoq; in respondendo disputationes. Sed philosophorum magis: quibus cum oratoribus illa ex repugnantibus sententiis communis conclusio que a dialecticis tertius modus: a Rhetoribus Enthymema dicitur. Reliqui dialecticorum modi plures sunt: qui ex disunctionibus constant: vt hoc: aut illud hoc autē. non igitur illud. Itemq; aut hoc: aut illud. non autē hoc illud igitur. Que conclusiōes iccirco rate sunt: q in disunctione plus vno verum esse non potest. at qz ex his conclusionibus quas supra scripsi prior quartus: posterior quintus a dialecticis modus appellatur. Deinde addunt coniunctionum negantiam: sic non et hoc est et illud. hoc autem est. nō igitur illud: hoc modo est sextus. Septimus autem non et hoc et illud. non autem hoc. illud igitur. Ex his modis conclusiones innumerabiles nascuntur. in quibus est tota sere dialectica. Sed ne hec qdē quas exposui: ad hāc institutionē necessarie.

Et si multipliciter supi; cūcta digessim; nec expōis indiget repetita toties disputatio: erit tñ ope ptiū: si quā breuissime potero. M. T. vbi mediocris lucē cō

In Topica Cicero. Commentario. lib. v.

mentationis insereram. Septem igitur modis hypotheticos enumerans ait. Cum in coniectis propositionibus id quod est primum assumitur: ut ostendat secundum. Primum a dialecticis modum vocari hoc modo. Si hoc est: illud est quod dicitur huius primum est: quod vero ait: illud secundum assumitur ergo quod primum est: atqui hoc est. concluditur igitur id quod secundum est: illud igitur est: velut in his rursus exemplis. Si hoc est: animal est assumitur. atqui hoc est. concluditur: animal igitur est. Secundum vero modum ait esse. Tullius coniectis propositionibus textum: in quo cum secundum negatur: sequitur: ut id est quod primum est: abnegetur. hoc modo. si hoc est: illud est. Illud autem non est. igitur ne hoc quidem est. In exemplis ita. Si hoc est: animal est: animal autem non est: homo igitur non est. Tullius ita dixit. Cum id quod annexum est negatur: ut id quoque cui fuerit annexum negandum sit: secundum esse modum quasi coniecta propositione affirmatiuis partibus iuncta. vniuersaliter autem rectius diceretur: cum id quod annexum est. id est secundum perimitur: perimi illud quoque cui annexum est. id est primum. ut si affirmatiuum est id quod annexum est: negatione perimitur: si vero negatiuum: affirmatione. et de eo quoque cui annexum est: id est primum id est est: ut si in coniecta proponitur affirmatur: in conclusione denegatur secundum nunc propositum Ciceronis exemplum. Si vero negatiua sit propositionis prior pars: in conclusione contraria affirmatiue tollatur. Tertium vero modum ait esse Cicero: cum ea que coniuncta sunt: denegantur: et his alia negatio rursus adiungitur: ut quod animal homini coniunctum est: ita dicamus. Non est homo et non animal est. atque ex his vnum ponitur: ut quod reliquum auferatur: hoc modo. Non minus esse hominem dicentes. Atqui homo est. Quod ergo reliquitur. non est animal. auferatur atque concluditur. animal igitur est. fit argumentatio hoc modo. Non est homo est: et non animal. atqui hoc est. animal igitur est. Ex his nasci dicitur enthymemata ex contrariis conclusa: quibus plurimum rhetores uti solent: atque hec enthymemata nuncupantur non quod eodem nomine omnia inuentio nuncupari non possit. Enthymema namque est mentis conceptio. quod potest omnibus inuentioibus conuenire. Sed quod hec inuenta: que breuiter ex contrariis colliguntur maxime acuta sunt propter excellentiam spiritus inuentiois esse enthymematis nomen proprium factum est: ut hec a rhetoribus quasi proprio nomine enthymemata vocentur. Sicut grecus quoque poeta homerus poeta tantum dicitur et quisque ex homero aliquid profert: ita dicere consuevit. Hunc versus poeta locutus est: et tunc non alius intelligitur propter homerum: non quo ceteri non sint poete: sed quod excellentia eius esse nomen vertit in proprium. fiunt vero hec enthymemata hoc modo ex contrariis videlicet tertia hunc metuere aliter in metu non ponere. velut si de letulo et cetego: ceterisque diceretur. Paucos ciues sterfici metuis: ne res publica intereat nihil laboras. Coniectum quippe est ut quicumque noluerit interire paucos ciues reipublice. multo magis nolit extinguere. Quibus cum sterponitur negatio: fit ex repugnantibus argumentum. sed hoc breuiter Tullius enunciauit. nos vero argumentum in syllogismum redigamur a repugnantibus. scilicet ex quo enthymemata nasci solent hoc modo. Sit coniectum si quis metuit interire reipublice: is metuit interire reipublice. bis sterponitur negatio sic. Si quis metuit ciues paucos sterfici: is non metuit interire reipublice. iungitur alia negatio. Non si quis metuit paucos ciues sterfici: non metuit interire reipublice. Que due negationes vni affirmatiui pares sunt. que dicitur. Si quis metuit hoc metuit et illud. cuius quod est assumptio est. at metuit hoc. conclusio sequitur. metuit igitur illud. que tantumdem valet: si negando sterco

geat. ita hoc metuis: illud non metuis. Sed quod non totus (ut supra posuimus) in his argumentationibus ponitur syllogismus: sed propositio: cuius assumptio et conclusio note sunt: ideo enthymema dicitur: quasi breuis animi conceptio. Et in ceteris exemplis idem modus est. Sed hec quod est Ciceronis similitudo non tam ex repugnantibus quam ex contrariis argumentum intelligitur continere. Metuere quippe et non metuere contraria sunt: nisi hec ipsa verborum prolatio a huius argumentum ad repugnantiam retrahat. Nam quod dicitur hunc metuere: alterum in metu non ponere: tale est ut repugnantia videatur. Et enim metuere et non metuere vere contraria sunt. In metu autem non ponere: et metuere prolatione ipsa tam contraria quam repugnantia intelligitur: sed eadem prolatio esse sentitur. His adiecit alia rursus exempla: eam quam nihil accusas: dicitur. Huius enthymematis talis est iterum syllogismus. non si nihil accusas dicitur. sed nihil accusas non dicitur igitur. Venit ergo hoc argumentum ex ea propositione coniecta: que ex duabus compositis negatiuis ita. Si nihil accusas. non dicitur: posteriori vero parti detracta negatio est. et insuper tota est propositio denegata hoc modo. nam si nihil accusas: dicitur: et ex ea factum est argumentum: quod positum in interrogatione efficit enthymema hoc. quam nihil accusas dicitur: bene quam meritum esse autumas male mereri. huius quoque enthymematis talis est collectio. non est bene meritum esse autumas et male mereri. atqui bene meritum esse autumas. non male igitur mereri. quod enthymema ex propositione coniecta proficitur: quod constat ex affirmatiue et negatiue. ita. Si bene meritum esse autumas: non male mereri. Cuius ex posteriore parte detracta negatio: totaque propositione denegata fiet propositio. Non si bene meritum esse autumas: male mereri: quod interrogatiue deductum facit enthymema. bene quam meritum esse autumas: male mereri. Itaque id quod scis prodest: nihil id quod nescis obest: hoc quoque enthymema tali necesse est syllogismus. Nam si id quod scis prodest: et id quod nescis non obest: at id quod scis prodest. obest igitur id quod nescis. hoc argumentum ex ea propositione compositum est: quod duabus affirmatiuis iuncta accepit mediā negationem et insuper denegata est. Quod interrogatiue sit enthymema hoc modo. id quod scis prodest: nihil id quod nescis obest. Quibus vero superius exemplum ista sententia est. Nam quam quisque nihil accusat: eam dicitur recte non potest. Et eam quam bene meritum esse autumas: male eandem mereri turpe est. et si id quod scis prodest: in causa proderit oberit si bene meritum esse nescit. Huius vero loci coniectio esse oratoribus: ac per hoc dicitur. Sed apud illos tertium modum apud rhetores enthymema nuncupari. Reliquum igitur modum di plures sunt. nam cum tres superius enuicerassemus. adiuuans quattuor: plures dixit. Hi sunt in distinctionibus constituti hoc modo. aut hoc aut illud. hoc autem. non igitur illud. quod est quod modum a nobis quoque supra positum ita. aut dies est aut non est. Dies autem est. non igitur non est. et superius quod ait Cicero hoc ad precedens spectat. quod vero ait illud: ad propositum: siue in coniectis propositionibus siue distinctis. ita aut hoc aut illud non aut hoc. illud igitur. Hic quoque quod modum est velut in his exemplis: aut dies aut non est. non autem dies non igitur est. Quartum conclusionum necessitate ex eo dicitur euenire. quod que in distinctione sunt posita. medium non videntur admittere. ut esse aliud preter eorum aliter possit. atque ideo vno sublato alterum esse: vno quoque posito alterum non esse concluditur. quod si sit medium: quod proter alterum esse possit: nec vera est propositio: nec facta conclusio: vel in his: aut alium est: aut nigrum id falsum est. Esse enim proter ea rubrum potest. Sed si ponam esse alium vel auferam: non necesse erit non esse vel esse nigrum quod rubrum esse: quod est medium potest. Deinde inquit Tullius addit

addit conjunctionem negatiuam in disunctiuis scilicet ppositiōibꝫ hoc modo. *Mō* et hoc et illud. hoc autē nō igitur illud. i. nō et nō et dies ē. nō autē ē. nō igitur dies est. hic igitur sextus modus esse predictus ē. Septimus autē ē ex ea dē ueniens ppositiōe hoc mō. *Mō* et hoc et illud nō at hoc. illud igitur. uelut si ita dicamꝫ: nō et nō et dies est. nō autem nō est. dies igitur est. Que pponēs nisi i diunctis. mediōqꝫ carētibꝫ rebꝫ ratā cōclusionē habere nō poterūt. age enī ita dicamꝫ. *Mon* et albu et nigꝫ ponamꝫqꝫ nō esse albu: nō cōsequē ut sit nigꝫ. pōt. n. esse quod mediū ē. Huiusmōdi igitur p negationē cōiunctionum (ut tullius ait) ppositio si ratas factura est conclusiones in disunctis rebꝫ: mediōqꝫ carentibus accommodatur. alias nō erit rata conclusio. Distat uero ppositio tertiꝫ modi a ppositione tertiꝫ septimi. qꝫ tertiꝫ modi ppositio ex cōiunctis nascit. Hec tertiꝫ et septimi ex disunctis terminis existit: ut in superioribus patꝫ exemplis. Ex his igitur inquit modis conclusiones innumerabiles nascuntur vnus enim qꝫi bet horꝫ modorꝫ infinitis cōclusionibus aptari potest ueluti primꝫ ac secundꝫ i obꝫ qꝫ sibi cōnexa sunt: quorū nullus ē numerꝫ. si qꝫ psequi uelit. itēqꝫ repugnātiā infinita est multitudo: in quibꝫ tertiꝫ modus ē utilis. itē plura disuncta sunt in quibus quartus et quintus et sextus et septimus plurimum ualent. Atqꝫ in his inquit omnis fere est dialectica: sed ad topicos locos tres primi modi sunt necessarij: qꝫ antecessorem consecutionem: et repugnantiam tenēt. Reliqui uero cōplende disputationis magis gratia quā qꝫ ad hanc institutionem necessarij fuerint uidentur adiecti.

C Proximus est locus rerum efficientium: qꝫ cause appellantur. Deinde rez effectarꝫ ab efficientibus causis: harum exempla ut reliquorū locorum pauloante posui: et qdē ex iure ciuili. sed hec patēt latius. Causarū. n. genera duo sunt: vnus qdē vi sua id qd sub. ea subiectum ē: certe efficit ut ignis accēdit. Alterꝫ qꝫ naturā efficiendi non habꝫ sed sine quo effici non possit ut quis es causam statue uelit dicere qꝫ sine eo non possit effici. huiꝫ generis causarum sine quo non efficitur. Alia sunt quieta: nihil agentia. stolidia quodāmodo. ut locus tempus: materia: ferramēta et cetera generis eiusdē. Alia at pcurssiōne quādā adhibēt ad efficiendum et que dam afferunt per se adiuuante: et si non necessaria: ut amor congressio cām attulerat: amor flagitio. Ex hoc genere carū ex eternitate pendentius factum a stoicis nequitur. atqꝫ ut earum causarum sine quibus effici non potest: genera diuisi: sic etiā efficientium diuidi possunt. Sunt enim alie cause que plane efficiant nulla re adiuuante: alie qꝫ adiuuari uelint: ut sapientia efficit sapientes sola per se beatos efficiat: nec ne sola per se. questio est.

C Post eū locū qui in cōditione est cōstitutus: psequens erat is: qui cōsiderabat ex causis. post hūc is enūeratus locus est qui in effectis causarꝫ positus argumēta pstabat. Quorꝫ qdem superiꝫ. *M. T.* exempla posuit nūc rōnem latius tractat. Cū igitur Aristoteles qꝫtuor posuerit cās: quibus vnunquodqꝫ conficit. *Prima* que mouēdi principiu est. secundā ex qua fit aliquid: quā materiā uocat. Tertiā rōnem ac spēm qꝫ vnūqꝫ qꝫ formatur. Quartā finē ppter quē qdlibet efficitur. At uero. *M. T.* pꝫcipalē cāꝫ diuisionē facit i ea qꝫ ef

ficiant aliqd: et in ea sine quibus effici nequeāt. ut id quod efficit ad eam causam cōferatur: in qua motus principium constitutū est. id uero sine quo non fit aliquid: tū ad intellectum materie transferatur: uel eorꝫ que cōiuncta materie efficientis adiunāt facultates. tum ad reliquas causas ducat: ut paulo posterus apparet. Eius igitur cause: que vi sua id: qd sub ea subiectū est: efficit: tale ponit exemplū. ut ignis accēdit. nā accēssionis ipsius cā ignis est. et id efficere potest: atqꝫ illud: qd accēdit: mouet atqꝫ pmutat. Eā uero cām: sine qua id qd faciendū ē fieri neqꝫ: ab vna eius pte designat: ueluti cum dicit es cāz esse statue: qꝫ sine eo statua non possit existere. Hec autē ut p faciendā diuisionē clarescet: non ea ipsa est cā sine qua nō efficitur sed pars eius esse monstrabit. Eā uero cāz sine qua: id: qd faciendū est effici non pōt: diuidit hoc mō. Alia enim eius sunt quieta: nihil agentia: stolidia quodāmodo: ac p se nisi agendi extra motꝫ accesserit imobilia. hōrū exēpla: ut locꝫ: tps: materia: instrūm. *Qd. n.* qd fit: locū necesse est habere subiectū: in quo nisi aliqd fiat locus ipse imobilis est ad aliqd explicandū. Itēqꝫ materia et instrumēta nisi manu moueant artificis: ipsa naturaliter nihil egerit. tps quoqꝫ opationi subiectū est: que si desit nihil ipm proprie nature rōne pfece rit. Atqꝫ hec quidē sunt: que nihil p se agunt. tñ cause sunt: si his efficiens opatio supuēiet. Alia uo qꝫ i motu posita pcurssiōne quādā ad efficiētiā ac pꝫationē uident afferre ut amoris causa efficit cōgressio: que pꝫcessit: et amor flagitij. Ex his inquit causis stoica disputatione fatꝫ cōnectit. fatū. n. dicit esse pꝫcedētiū causā: subsequētiūqꝫ rez pꝫplexionē quādā et cathene more pꝫtinentiā hoc modo ideo pfectus est pꝫgre: qꝫ parentū iracūdiā ferre nō poterat: iccirco parentꝫ successione nō ferebat: quia amice amore detinebat. iccirco amabat: qꝫ sepe fuerat ante cōgressus. id congressus est: quia aliqd ut cōgredere pꝫcessit. itaqꝫ or die pꝫcedētiū cōsequētiūqꝫ rez. fatū (ut dicit) a stoicis nequit. Itē diuidit eā cām: qꝫ vi sua efficit aliquid i in eā que ad efficiendū sibi sufficiat: eamqꝫ: qꝫ extrisecꝫ adimiculationis indigeat. Sufficit igitur sibi ad efficiendū cā: ut sapientia efficere sapientes p se nullo penitꝫ adiuta solet. Sꝫ hec an sola btōs effice possit: qꝫrit an ei sint extrisecus addenda qꝫ iuuēt uel fortune bōa uel corpis: itaqꝫ ea: qꝫ vi sua efficit cā aliqd: aut talē ut ei sint extrisecus adiuuante querēda: ueluti artificii instrumēta quedā: quibꝫ id: qd efficiendū ē explicet atqꝫ cōformet. Hōꝫ uero oīuz: qꝫ tullꝫ statuit i alterutra diuisione cāꝫ. illa qdē: qꝫ vi sua explicant ea quorꝫ cāe sꝫ: oīa tā p se ad efficiendū ualētia qꝫ qꝫ sit extrisecus iuuaminis indigentia. in ea Aristotelice diuisionis cā locabūtur: que est pꝫcipiu motus. Quāqꝫ de sapientia tali cause nō cōueniat exēplū: sed potius ad rōnē formāqꝫ cōtendat: Nāqꝫ sapia rōe quādā: atqꝫ forma efficit sapientes. Eius uero cause quam Tullius refert: sine qua nō fit aliquid: materia quidē tempꝫ et locus: id est ex quo fit uel in quo fit. que sunt efficiētis subiecta nature: ut vno intellectu cōprehendantur: uel materia sunt uel materie vice supposita. instrūa uero eius cause sunt: que ad finē spectāt: sed nō ipsa finis. qꝫ nō finis instrūa respicit: sed hec finē. Instrūa nā qꝫ ppter aliquē finē parant: sed mixꝫ uideri pōt cur cōgressione amoris cām nō iter ea numerauit. qꝫ hñt efficiēdi vi: sꝫ iter eas posuerit cās: sine quibꝫ effici nō potest: cū tñ agat aliqd atqꝫ moueat. nā ipsa cōgressio aliqd uidet efficere: sꝫ: sꝫ est ei cāe: que ipa qdē

In Topica Cicero. Commentario. lib. v.

babet efficiendi vim: sed sine adiuuiculo non potest veluti cum queritur de sapientia an sola beatum possit efficere. Sed Cerebaudes rhetor ita differuit earum causam: quod efficiendi vim haberent. eam esse facultatem: ut etiam si adiuuentis extrinsecus indigeant: effectus tamen earum ad id spectet: quod efficiendum est. at in his que sunt precursorie. etiam si eis antecedentibus aliquid existit. non tamen id quod existere intelligitur per cursorio principaliter operatur. Sed ista quidem veluti sub quadam occasione percurrit. illa vero res: que existere debet: alijs operantibus nascitur: velut in congressione solitum fieri est. fortasse enim non propter amorem quosque congregat. Sed precedente congressione amor existit: quem non congressio principaliter appetebat. Itaque quoniam preter congressionem amor existere non potuit: recte inter eas causas locata videtur sine quibus non efficitur. quoniam vero non efficitur vi sua quandoquidem nec principaliter ut efficiat: spectat: sed tamen ea antecedente aliquid existit: recte inter precursorias: ac non inter efficientes causas est collocata.

¶ Quare cum in disputationes inciderit causa efficiens: aliquid necessario sine dubitatione licebit quod efficitur ab ea causa concludere. Cum autem talis causa erit: ut in ea non sit efficiendi necessitas. necessaria conclusio non sequitur. Atque illud quidem genus causarum. quod habet vim efficiendi necessariam. errorem afferre non fere solet. Hoc autem sine quo non efficitur: sepe conturbat. Non enim si sine parentibus filii esse non possunt: propterea causa fuit in parentibus gignendi necessaria. Hoc igitur sine quo non fit: ab eo in quo certe fit: diligenter est separandum. Illud enim est tanquam: utinam ne in nemoze pelio cecidissent abiegnae ad terram trabes: nisi enim cecidissent abiegnae ad terram trabes. argo illa facta non esset. nec tamen fuit in istis trabibus efficiendi vis necessaria. At cum in Aiaceis nauem crispi sulcans igneum fulmen iniectum est inflammatur nauis necessario.

¶ Prima quidem causarum diuisio secundum Tullium fuit in ea: que efficerent aliquid et ea sine quibus effici non posset: atque illud quidem quod efficeret: in gemina inter partitus est. scilicet in id quod efficiendum aliquid necessariam vim possideret: neque ullius indigeret extrinsecus adiuuenti: et in id: quod nisi alijs adiuuantibus operari atque efficere non posset. Ac primum quidem de ea loquitur causa que efficiendi vim tenet. Eius. nam ea pars cui efficiendi necessitas adest statim secum conclusio nem comitem trahit. dicta. nam causa: que necessario aliquid efficit: effectus etiam necesse est consequatur: veluti si solem affuisse quis dixerit: lucem quoque affuisse monstrabit. aut cum alicui adesse sapientiam dixerimus: sapientem necesse est esse fateamur. At in his causis efficientibus que extra positae indigent adiuuentis: non eadem ratio est. neque. nam. ut quoque homini causa debet. ita necesse est effectum sequi. Non enim homini causa necessario efficit quod vult: nisi extra positae auxilijs adiuuitur. idem est etiam in ea causa: que ipsa quidem efficiendi vim non habet: sed sine ea prouenit effectus. Nam ut tullius quoque commemorat: nullam in efficiendis rebus adhibet necessitatem. atque ideo dicta causa non statim sequitur effectus. Neque enim si congressus est: mox amauit. nec si fuit es: statim quoque fuisse ne-

cesse est. ex quo aliarum causarum partitio nascitur. Alie namque cause sunt necessarie: alie minime. Non necessariarum alie sunt efficientes: alie sine quibus non efficitur. Necessariarum vero causarum conclusio non solet conturbare. ut enim hec causa fuerit dicta statim in conclusione sequuntur effectus. Non necessariarum vero: que sunt partim efficientes: quod nunc tacuit per pauloante praedixit: non habent subsequentem effectum rei conclusionem. Neque enim si liberi sine parentibus non sunt: ideo in parentibus efficiendi causa necessaria fuit: cum videamus in hominum esse potestate ne gignant. Ea vero causa. que ipsa quidem non efficit sed sine ipsa effici non potest: huiusmodi est quaedam modum. Enniano versu declaratur. Misi enim cecidissent abiegnae trabes ad terram: argo illa facta non esset. Ex trabibus namque argo facta est. sed nulla ferat trabibus necessitas ut ex eis fieret nauis. at vero ea causa: que est efficiens: et que in se suam continet necessitatem talis est. Quale cum in aiaceis crispi nauis igneum fulmen sulcans iniectum est statim enim accendi necesse est nauem: quia ignis accendendi necessaria causa est: et sensus quidem est huiusmodi. Ordo autem paulo confusior est: ait enim hoc modo atque illud quidem genus causarum: quod habet vim efficiendi necessariam: errorem afferre non fere solet. hoc autem sine quo non efficitur sepe conturbat. quod cum dixisset: cumque vel vtriusque vel alterius exemplum ponere debuisset: neutro conuenientem exemplo similitudinem dedit. Namque cum vel necessariam causam efficientem vel eam sine qua non efficitur: proposuisset: eius cause posuit exemplum: que efficiat quidem aliquid: sed non sine extra positae adiuuentis hoc modo. Non enim si sine parentibus filii esse non possunt. propterea causa fuit in parentibus gignendi necessaria. Parentes. nam et maxime masculi sexus efficiens causa est: sed non si ne femina: id est non sine materia quadam: et ea causa sine qua fieri non possit: cum ipsa vis efficiendi non habeat. itaque nec cause necessarie et efficientis posuit exemplum. nec eius sine qua fieri nihil possit: sed efficientis quidem. non tamen necessarie. sed videtur tacuisse in propositione id: cuius posuit exemplum. ita enim apertius dici potuisset: atque illud quidem genus causarum: quod habet vim efficiendi necessariam errorem afferre non fere solet. hoc autem quod non habet efficiendi vim necessariam: vel hoc sine quo non efficitur. sepe conturbat. itaque sic intelligendum est. quia si ita sit dictum. nam de necessaria causa nullus posuit exemplum. Quod vero subiicit: vtriusque causis conuenit posterius enumeratis: tam efficienti non necessarie: quam eius sine qua nihil efficitur. Parentes namque tam masculini sexus quam feminini esse dicuntur. quoniam quidem masculini sexus ea causa est: que efficiat: sed non necessaria. feminini vero ea: que non efficiat: sed sine qua esse non possit. que cum ita sint discernende sunt cause et prouidenda necessitas: nec omnis causa prouidenda ut subsequatur effectus: sed ea tantum in qua est efficiendi necessitas: et si extrinsecus adiuuenta defuerit

¶ Atque etiam est causarum dissimilitudo quod alie sunt ut sine vlla appetitione animi: sine voluntate: sine opinione suam quasi opus efficiant: velut oes iterat quod ortu est. Alie autem aut voluntate efficiunt. aut partu: aut habitu: aut natura: aut arte: aut casu. Voluntate ut tu cum hunc libellum legis. perturbatione

batōne: vt si quis euentum horum temporum timeat. habitu vt qui facile et cito irascatur. natura vt viciū in dies crescat arte. vt bene pingat. Casu vt prospere nauiget. nihil horum sine causa. nec quāquā omnino. sed hōmōi cause non necessarie.

Cfacit aliam rursus causarum diuisionē ita. Causarū enim alie sunt que sua quadā vi sine appetitione. sine voluntate: sine opinione: vnum atq; eūdē efficiendis rebus ordinem tenēt: vt ē interire oīa: q̄ orta sūt. Nā q̄ ortū est iccirco etiāz necesse iterire. nec tamen ipse ortus vt cetera iterēt: vel appetitu aliquo vel voluntate: vt opinione efficit. sed ita est ab eterno rerū statu: vt quicquid ortum est. q̄ accepit esse: aliquando et esse desistat. Itē alie sunt cause: que aut i voluntate: aut in perturbatione animi: aut in habitu: aut in natura: aut in arte. casuue consistunt. Voluntate: vt si q̄ rat aliquis cur Trebatius librum legat. respondebit quia legendi voluntas est. Perturbatione animi: vt si quis timore palleat. aut urbem fugiat bellis ciuilibus conturbatus. Habitu: vt si iccirco. Trebatius facile de iuris ratione responderit: quoniam multo vsu constantem ciuilis scientie habitum tenet: vel si quis iccirco irascatur facile: quia eius animus per iracundie habitū efferatus est. Natura: vt si quis iccirco dicatur irasci: quia naturaliter iracundus est: idq; ei in dies viciū crescat. Arte: vt si iccirco bene quisq; pingat: q̄ eius artis peritus esse proponatur. Casu vt q̄ in nostra potestate nullo modo sunt: sunt tamen: velut incerto presertim tempore prosperitas nauigandi atq; horum omnium nihil causa vacuum est nec quicquā est in rebus. quod nō aliqua causa perficiat. Oīa enim que sunt: habent aliquam rationem: cur facta sint. quam si quis reddere possit causam quoq; reddiderit. Idem enim est causa propter quā vnumquodq; fit. Omnes vero cause: que vel ex voluntate: vel perturbatione animi intelliguntur: ad eam causam pertinent: que est mouendi principium: vt in Aristotelica diximus diuisione. Nec enīz vt aliquid efficiatur: mouendi principium sunt. at in arte vel habitu vel natura illa causa est: que in ratione consistit. Species enīz ac ratio vniuscuiusq; efficiende rei in arte et habitu et natura posita ē. Casus vero exterior causa: nec inter principales annumeratur secūdū Aristotelem. Secūdū vero Marcum Tullium casus est latēs effecte rei causa. q̄ quale sit pauloposterius designabitur.

Omniū autem causarum in alijs inest constantia: in alijs non inest: in natura: et in arte constantia est. In ceteris nulla. Sed tamen earum causarum: que non sunt constantes alie sunt perspicue: alie latent. Perspicue sunt: que appetitiones animi iudiciumq; tangunt. Latent: que subiecte sunt fortune. Cum enim nihil sine causa fiat. hoc ipsūz scilicet fortune euentus obscura causa latenter efficitur. Atq; etiam ea: que sunt partim sunt ignorata: partim voluntaria. Ignorata que necessitate sūt voluntaria que consilio. Que autē fortuna vel ignorata: vel voluntaria. Nam iacere telum voluntatis est. Ferire quem nolueris: fortune. Ex quo aries subiicitur ille in vestris actionibus: si telum manu fugit magis q̄ iecit. Cadunt etiam in ignoratiōe atq; imprudentiam perturbationes animi q̄ sūt voluntarie oburgatione enim et admonitione dei

ciuntur. tamen habent tantos motus: vt ea que voluntaria sunt. aut necessaria interdū: aut certe ignorata videantur.

Cursusq; causarum diuisionē aliaz clarā ac perspicuā prodit. Causarum namq; alie sunt constantes: alie vero inconstantes. Constantes sunt: quarum nō fere variatur effectus. Inconstantes vero: que huc atq; illuc facilioꝝ mutationibus transferuntur. Omnia igitur: que ex natura atq; arte descendunt: cōstātia sūt. Natura quippe atq; ars suum semp opus efficiūt: nisi subiecte materie obstet incertum. Nam quod vnus idēq; artifex ex eadem sepe materia: non admodum similes statuas format: non est hec in arte varietas. Sed tum in artificis manu: que integritatem artis assequi non potest: tum in ipsa materia: que efficientie atq; forme non equaliter cedit. Idem est in natura. seruat namq; constantiam suam cum boīem format ex boīe. Itaq; similia in ceteris ex similibus gignit. at cum monstruosum aliquid effertur: non nature vicio sed materie potius applicatur ex qua id quod efficere contendebat: non ita potuit natura explicare. sed iter constantes causas habitus quoq; debuit adiungi. nā quod ex habitu cuiusq; fit: id constans: nec mutabile esse solet. Quandoquidem iccirco habitus dicitur: q̄ diurnitate habendi in nature similitudinem vertit. S; forsitan illud tullius vidit: q̄ natura atq; ars non tam in effectibus constantes q̄ in propria ratione eē intelliguntur: intantum vt q̄ ars ac natura delinquit materie sepius imputetur. habitus vero ipse consuetudine quadam collectus est: qui non ratione aliquid et propria constantia: sed vsu facit: atq; iccirco forsitan habitum: qui inter cetera preter artem vel naturam videbatur esse constantior: a causis constantibus segregant. Ea vero que non sunt constantia: ea diuidit que sunt perspicua et in ea que latent. Perspicua sunt: que ab animi quolibet motu vel appetitiōe vel iudicij ratione profecta sunt. Latent vero: que fortune subiacent. Nam quia non ignorat animus: in q̄ partem declinet: qui tam et si boni aliquando iudiciū nunq; tamen eius rei quam efficit: notionem relinquit preter eos qui funditus mente capiuntur. et in quibus iam nulla voluntas est: necesse est nota esse: que ex voluntate vel animi iudicio fiunt. fortuna vero atq; casus semper ignotus est. Cuius quidem natura eque incerta est: atq; ea: que ipsis casibus fiunt. Sed. **M. T.** diffinit esse casum: euentum causis latētibus effectū: que non videtur integra diffinitio. Quid enim si ad huc lateret quibus causis solaris defectus et lunaris pertigeret: nū iccirco casu ac fortuna fieret: q̄ constantibus celi motibus administrantur. An casus quidem putaretur ab his: qui defectus rationem reperire non possent. per se autem consideratus nullo quidem modo esset casus Sed Marcus Tullius non qui videretur esse casus his: qui eius naturāz minime persperisset sed quid omnino fortune euentus esset. diffinitionis rationem monstrabat. Euentus vero latentibus causis Cicero casum esse ita concludit. Cum omnia certis de causis fiant: quorum ratio cognoscitur eorum euentus casu fieri nō putatur. sed putatur aliquid fieri casu eorum: quorum causa nulla ratione cognoscitur. Ex quo venit vt fortune sit euentus: qui latentibus causis efficitur. Hic igitur in rebus quidem ipsis constantiam ponit: casum vero non re: sed opinione metitur. Quo fit vt si aliter effecte rei nouerit causā

In Topica Cicero. Commentario. lib. v.

id quod accidit non sit fortūe euentus. Idē tamē fortune euentus sit: si rationem aliter ignoret. Quod vero omnium rerum causas esse dicit: non determinat quales. atq; ideo nec de fortuna ipsa quorum euentū causa sit: monstrat. Nec me scēue hominum mentes arrogantie notent: q; velut affectata auctoritate tullianis sententijs impugnem: cum aduersus eas si qd videbitur non nostra: sed ab antiquissimis tractata compensem. q; si nostra quoq; diceremus: oporteret tamen eos non personarum vetustatem: sed eorum q; proponuntur considerare rationem. nec odisse potius que aduersus magni nominis viros dicuntur: quā cōtraria si possent argumentatione reuincere. Nam si eis Mar. tullius in diffinitione rerum nimium placet: q; naz est inuidia nos quoq; Aristotelicaz rationē probare: q; si intemperanter molestissimi esse pergūt audiant. M. T. secundo tusculanarum disputationuz libro adhortantem potius atq; ad certamen vocantē hoc modo. Sed tamen tantum abest. vt scribi contra nos nolimus: vt id etiam maxime optemus. Ipsa enī grecie philosophia nunquā in honore tantum fuisse nisi doctissimorum contentionibus: dissensionibusq; creuisset. quamobrē hortor omnes: qui facere id possunt vt eius quoq; generis laudem iam languētī grece eripiant: et transferant in hanc urbem: sicut reliqs omnes: que quidem erant expetende: studio atq; industria sua maiores nostri transtulere: et rursus nos: qui sequimur probabilia: nec vltra quam quod verisimile occurrit: progredi possumus et refelli sine pertinacia et refellere sine iracundia parati sumus. quocirca que malum ratio est ipsius. M. T. voluntatem iudiciumq; conuellere: cum eiusdem contra nos sententijs atq; auctoritate nitantur. sed si cui commētarios nostros inspicere vacuum fuerit. sciat hec nos ex Aristotelis secundo pbisicorum volumine aduertisse. que tam et si altioris philosophie disputationes tangūt nō est tamē studijs inuidendū. si rethoricis quoq; ac dialecticis disputationibus admisceamus. que sunt profundiora nature. neq; pigrescere ac dilassari animos dignum est: quos intentiores ac vegetos ipsa rerum ambiguitas et variarum cognitio speculationum deberet efficere. cum presertim ea librorum natura sit: vt ad legendum studiosos teneat: nullum cogat ignaum. Dicamus igitur quid euentus sit fortune: vel q; rerum fors causa eē dicatur. Omnia igitur sūt vel immutabiliter: ac semper vt q; sol oritur vel sepius vt q; equus quadrupes nascitur: vel raro: vt si equus cum quinq; vel tribus pedibus procreetur: vel eque vt in quibus faciendarum rerum nihil interest quo potius voluntatem vergamus. atq; illud quidem qd semper sit: nihil bz oppositū: quod vllō modo aliter fiat. Id vero quod sepe contingit habet aduersum: id quod rarius euenit. neq; enim sepius fieret: ac nō seper: nisi diuersum raro quidem: sed aliquando contineret. Quod igitur ex fortuna sit: in sempiternis nō est. Quis enim casu solem dicat oriri: ne in his quidē que frequentius fiunt. Nullus enim casu equum dixerit esse quadrupedem. Nec vero in his: que fieri equaliter solent. Illam que voluntaria sunt: non videntur esse fortuita. Restat igitur vt his fortune euentus sit: que rarius fiunt. Eorum vero que fiunt: partim sine aliquem spectant: partim minime. Quis enim finis eē potest. si manum extendam si genua compliceim. atq; aliquid iacens humi tollam: quod nullis vsibus applicem. At vero ea: que aliquem finem spectant partim

voluntatis sunt partim nature. Voluntas: vt si quis iccirco domo egrediatur vt videat amicum. Nature: vt quod animalibus: Omnia que ab ea fiunt certam animalis respiciunt vtilitatem atq; ad huius salutem conseruationemq; omnium membrorum momenta sunt constituta. Casus igitur ac fortuitos euentus in his esse ponimus: que cum rarius fiunt: in his tamen p accidens eueniunt: que propter aliud fiunt. Veluti quis egressus domo vt amicum videret preteriens cadente desuper lapide ictus est. id igitur quod euenit: in rarioze causa ponendum est. accessit vero ei voluntati: que certum respiciebat finem. Ea vō fuit domo egrediendi causa: vt amicum videret. Rursus: quoniā lapis naturaliter grauis ē grauitas vero terrā petit. Casus quidem lapidis propter aliquid naturaliter factus est. Ad id enī lapidis natura tendebat: vt in suo locū pondus veniens cōquiesceret. Sed huic naturali intentioni accidit id: quod rarius euenit. s. vt pcuteretur: quo fit vt sit fortuna vel casus causa p accidēs rarius euenientium in his rebus que propter aliqd fiūt que cum ita sūt: cūq; diffinitio Aristotelica a Tulliana plurimū discrepet: illud tamen in vtriusq; constat: id qd fortune subiectū est: incertis casibus semper eē suppositū. Mā licz in his rebus sepe fortuna suos experiat actus: que voluntarie sunt: et ad aliquē finē referuntur: extra tamen accidit quod fortune est: nec ab eo fine venit: quem sibi animus ante perstruxerat Sed cum Cicero diuisisset causas in eas que pspicue sunt: et in eas que laterent. Cūq; eas que pspicue sūt diceret eē. que appetitionem animi: iudiciumq; tangere: manifestū est eum vel artes: vel voluntatem: vel perturbationem: vel habitum in his causis ponere que pspicue sunt. Volūtas quippe atq; animi perturbatione in appetitione ponitur. Sepe enim perturbatione aliqd appetimus: artem vō vel habitū in iudicio. arte nāq; iudicam. habitus vō ad vtrūq; pertinet. Mā et volūtaes cōsuetas misirat. et multo vsu ptiatq; sit qdā cōstantia iudicandi. Casū i non pspicuis posuit. De natura incertū ē: vtrū iter pspicuas: an inter latētes ipaz naturā collocet. Mā si iter latentes: ipaz naturā casū vdiere putare. Cui opinōis nulla rō ē. Qd si iter pspicuas: q; nā appetitio at: vel iudiciū i natura ē. Neq; enī appetēdo aliqd vel iudicādo facit natura: nisi forte qm ex ipsa sepe habitas qdā mētis et corpis existit. Que habitas ad vnāquāq; rē adiuuat volūtatē. id. n. maxime volumus ad qd habiles sumus. Natura iter pspicuas causas ponit. q; iudicio quoq; cōiuncta ē vt si naturaliter sano quisq; iudicio ppositus est: appetitioni ē si naturaliter aliqd alius petat. his adiūgit aliā causaz diuisionē. Ait. n. alias cās eē volūtares: alias ignoratas. voluntarias eas: quecūq; ex iudicio veniūt at. Ignoratas: in qbus necessitas domina est. i. in qb; aut oīno non volumus. aut ne si velim; qdē aliter facere possum; vt i natura atq; casu. Necessitate. n. qdā nature graua deorsū ferūt. necessitatē itē factū dicim;. vt aliq; ignorās iacto trāspietē lapide ptereūtē hōlez pemerit: q; necessitas talis ē. nō quo aliter fieri nō potuisset. nisi vt lapide iacto pcuteretur. s; qz volūtas defuit: et nō iccirco q; voluit fecit. Pior vō necessitas talis est: in q; nulla volūtas ē: vel ea: q; est ne id quod cupit efficiat: validiore necessitate constrigūt. Mā cum lapis deorsum propria grauitate deponitur: nulla volūtas est. sed tantum nature necessitas. at si homo deorsū cadat est quidē nō cadendi volūtas: sed ferri quo non vult validior

validior nature causa cōpellit. Volūtātē vō a fortūis
 eūētib' vno eodemq; aptissimo secreuit exēplo: ve
 luti si telum manu iaciat: nolensq; feriat p̄tereuntē.
 Nā iecisse ex voluntatis p̄cipio nascit̄. Iccirco enī ie
 cit: q; voluit. Ignorauit vero q; p̄cūteret. neq; enī ia
 ceret: si se p̄cūsurū p̄uidere potuisset. Neq; iecit: q;
 voluit p̄cutere. Si aut̄ non ignorasset: nō p̄cutere po
 tuisset. Unde etiā machinamentū quoddā atq; defē
 sio in iurispitorū responsionib' inuēit̄. hoc modo. Si
 telū manu fugit magis q; iecit. Nam si quis cedis ac
 cusetur. optima solet esse defensio. Si alia nō suppe
 tit fugisse manu teluz: et magis q; voluisset iecisse: vt
 nō volūtati: que p̄denat̄ in culpis: sed ignorātie factū
 tribuat̄. De p̄urbationibus animoꝝ paulo cōfusius
 iudiciū ē. Dubitari. n. pōt: ex voluntate an necessita
 te an ex ignorātia venerit. quod p̄urbatione peccat̄.
 vident̄ enim esse voluntaria peccata. qm̄ qui p̄turba
 tus est appetit aliquid. aut fugit. sed i hoc p̄urbatio
 ei' apparet q; nō fugienda vitat̄: et nō appetenda ni
 miū exoptat. Porro aut̄: quoniam in p̄urbationibus
 sunt cōfusa iudicia. neq; enī aliter id qd̄ fugiendū est
 sepe appetit̄ p̄urbati nisi obcecato: obsuratoq; iu
 dicio. qd̄ vō sit aī cōfusioe sepe talē: vt nollet admisis
 se q; fecit et euenit: vt nō iter volūtarias: h̄ iter igno
 ratas vel necessarias cās a loꝝ p̄urbatio sit. I tñ vō
 q; p̄urbat' ē: a vera discretionē discedit: vt in eā pos
 sit sepe recta bñ p̄sulentū admonitione reduci. Quo
 fit vt a loꝝ p̄urbatio iure a causis voluntarijs segre
 get̄: et aut in ignorātia: aut i necessitate ponat̄. Nā q;
 ait tñ h̄nt tantos motus: vt ea que volūtaria sūt: aut
 necessaria interdū: aut certe ignorata videant̄: ita in
 telligendū est: qm̄ oīs animi passio iudicium turbat.
 Cōfundit vō rectam discretionē si acrior fuerit: quā
 vt rōnis retinaculis temperet̄. et sit qdā ex p̄urbatio
 nibus veluti violenta necessitas: vt dubiū sit vtz is
 q; aliquid p̄urbat' aīo facit: ignorās faciat. veluti cuz
 casu ignorans delinquit: cū futuz nō p̄uidet casum:
 an sciēs faciat: h̄ necessitate ducat̄. Qd̄ igit̄ dixit: aut
 necessaria eē aut ignorata: et diuisit a necessarijs igno
 rata: nō pugnat' id qd̄ supi' dixit ea q; ignorata sūt
 esse necessaria. Nā id qd̄ ē ignoratū ita quodā mō di
 uidit. Ignoratoꝝ alia quādā necessitate fiunt: dū aut
 nulla voluntas est: aut ea q; ē necessitati neq; obfiste
 re. Alia casu cū i his faciendis: q; ignorant̄: nulla volū
 tas est. q; igit̄ dixit p̄urbatiōes animi aut i necessa
 rijs causis poni: aut in ignoratis: id sine dubio sensū
 se intelligit̄: p̄urbatiōes aī: aut in his esse ignoratis:
 i qbus ea necessitas est: vt voluntas obfistere nō possit
 aut i his in quibus nulla volūtas est: sed sit delictum
 cecitate iudicij: velut i his qui imoderatius amoris
 cupiditati deseruiūt: aut enim p̄fuso iudicio ab hōes
 state discedūt: et dum qm̄ bonū appetūt: in malū deci
 dūt ignorātes: atq; ita in casu quodā atq; errore po
 nit̄ aīo: imodic'. aut nouit qd̄ qd̄ appetit̄ eē vitādū
 h̄ maioris actu cupiditatis ipedit̄: atq; iter ea necessa
 ria ponitur q;: aut nō h̄nt volūtātē: aut eā ita iūrnā
 ac debile: vt nullo mō validiorib' passionib' obnitat̄.

Et iusdē Boetij i Liceronis Topica Cōmēta. lib. vi.

Ore quosdā p̄atrici Rhetoz peritissime si
 dubitauerit: q; hūc i Topicis altiorē ex p̄bi
 losophia tractatus varia obtrectatione rep̄
 bendant. q; inter logicam disputatiōes p̄by
 sicam iterposuit. Nā vō sūt: vel qb' hoc to
 tū philosophari displiceat: vel qui in argumētoꝝ lo
 cis naturales admisceri cās oportuisse nō existiment.

sed h̄ priores qd̄: et a. l. d. l. et ab ipsa quodā mō hūa
 na rōne: q; in motu posita aliqd̄ semp igit̄: atq; a mo
 re scie neq; decipi patit̄: neq; vllō mō a veritatis ra
 tione traduci: sepe multūq; responsū est. Nā vō qui
 sequestrādas ab oratoria facultate p̄bie disciplina s
 putent: r̄ndendū breuiter existimo. rōne quidē rep̄iri
 qd̄ pōt. sed id melius atq; facilius artifer faciet: si in
 ope p̄struendū artis facultatē atq; elegantiam cōpa
 ret. In argumētis quoq; idem eē māifestū est. vi nā
 q; naturalis ingenij argumēta p̄mūt. Sed ars facul
 tate imitata nature viam quādā rōnemq; rep̄it: qua
 id effici facilius ac meli' possit. In qua re illoꝝ neces
 se est rep̄bēdat̄ error: qui rhetoricā facultatē natura
 lē esse dixerunt: qm̄ qlibet totius artis alienus et intē
 dere in alteꝝ crimen: et sese purgare solet: et argumē
 to aliqd̄ p̄bare p̄tendit. Rep̄bēdēdiq; sunt qui ean
 dē facultatē in sola arte positam eē dixerūt. Oportuit
 enī eos aīaduerrere. Oīm qd̄ artē sui materiā effe
 ctus ex natura suscipit: sed in ea tñ rōne p̄pa facul
 tem elegātiamq; experiri. Nec itaq; que artū rō p̄fi
 cit: ab imperitis etiam fieri: vt cūq; p̄tigerit possūt.
 Nā aut̄ ac facile nemo efficit nisi artis rōne fuerit in
 structus. Cū igitur totius operis hec sit intētio: vt ar
 gumenta q; cōfusa et veluti clausa natura suppeditat:
 artificialiter vestiget̄: qd̄ sit p̄ qd̄ efficere id qd̄ p̄mit
 tit ars valeat. sub exempli notatione demonstrat. vt
 enī facilius argumēta rep̄iant̄: illa res efficiet: si des
 monstrentur loci i qbus argumenta sunt collocata. et
 enim vt si quis aliqd̄ querat facili' id inuestigare pos
 sit atq; inuenire si locus ei monstret̄ vbi sit positū id
 quod inquit. ita etiam cū quis argumentū inuenire
 conatur: si ei locus vbi argumentum sit positū decla
 retur: facilius argumentū quod q̄rit valeat inuenire
 ita enim Aristoteles et ita Tullius appellat eas sedes
 i quibus argumēta sunt collocata. id est locos qui ab
 Aristotele Topica vocati sunt. Sed qm̄ de sedib' ar
 gumentoz loquimur hi cuiusmodi sint paulo al
 tius expediāmus. Locus enim non vno modo intelli
 gitur. Ac relinquamus quidē eos locos: quos victori
 nus frustra: atq; incōuenienter interserit velut eos: q;
 corpora cōcludunt. Ac simpliciter intelligam' eos lo
 cos argumētoꝝ esse: qui intra se continent argumen
 ta. in quibus exponendis posterius quid sit quod dici
 mus clarius apparebit. Nunc cōmuniter de tota loco
 rum rōne deq; argumentatione: ac de questionibus
 et p̄positionibus earūq; terminis videtur esse tractā
 dū. Ac primū qm̄ locus qui tractat̄ i topicis: non cu
 iuslibz rei: sed tantū locus ē argumēti. Exposito p̄i
 ns argumēti intellectu deinceps de loci ratione tra
 ctabimus: Diffinit igitur Tullius argumentum hoc
 modo. Argumentum est ratio: que rei dubie faciat si
 dem. Sump̄it igitur rōnē vt genus. Oēs. n. iniuriosi
 sunt: qui orationis virtutem a sapientie rōne seiun
 gunt: aliamq; esse dicendū artē velint. aliā intelligen
 di. Nā si nihil oratide aliud agimus nisi interius cogi
 tata vulgamus: que malū ratio est: orationis elegā
 tiā a sententiarū grauitate seponere. que porro sen
 tentiarum grauitas esse potest sine earum rerum de
 quibus dicendū ē cōp̄bensione. que vero alia discipli
 na naturā p̄rietatemq; rerū oīm docet: vel q; oīno
 eoz que intelligi possunt scientiaz p̄fitef. Nisi hec tā
 tum ex qua nos pauca p̄sumpsim' philosophia: q;
 longe aliter de his ipsis in p̄prio sapientium tracta
 tu disputare solet. Neq; ita cursiz vt nos: q; si vt i illo
 rū libris solet: p̄lixi' differēda sūpsisse: quis ferret in